

ESIPUHE

Tämän vuoden ensimmäinen *Puhe ja kieli* -lehti on sisällöltään puheviestinnällinen ja sellaisenaan lajissaan toinen; ensimmäinen puheviestinnän teemanumero ilmestyi 2005. Tuolloin pääkirjoituksensa lopussa Isotalus toteaa, että näkökulmien erilaisuudesta huolimatta puheviestinnällä ja puhetieteillä on yhteisenä kiinnostuksen kohteena puhe ja kieli, ja hän esittää toiveen, että puheviestintä voisi tulevaisuudessa olla mainittuna yhtenä lehden käsittämistä tieteenoista. Tämä toinen teemanumero on osaltaan vastaus tähän toiveeseen.

Ensimmäisen puheviestinnän teemanumeron 2005 artikkelit käsittelevät puheviestintätaitojen oppimista farmasian työharjoittelussa, deittaamista ja työelämän viestintää kulttuurisesta näkökulmasta sekä poliittisen viestinnän tutkimusalueeseen kuuluvaa medioituja vaalikeskusteluja. Tämän toisen teemanumeron aihealueet sekä täydentävät ensimmäisen teemanumeron aihepiirejä että nostavat esille uusia puheviestinnän tutkimuksenkohteita.

Maija Gerlanderin ja Pekka Isotaluksen artikkelin kohteena ovat professionaaliset eli erilaiset asiantuntija-asiakasviestintäsuhteet. Artikkelissa tarkastellaan erityisesti ns. ihmissuhdeasiantuntijoiden ja heidän asiakkaitensa, kuten lääkärin ja potilaan, opettajan ja oppijan tai esimiehen ja alaisen, välisten viestintäsuhteiden luonnetta ja niihin liittyviä erityispiirteitä. Artikkelin tarkastelemat viestintäsuhteet ovat jääneet puheviestinnän keskeisen tutkimusalueen, interpersonaalisen viestinnän tutkimuksessa vähemmälle huomiolle. Kuitenkin arkielämässä toimimme lukuisissa asiantuntija-asiakassuhteissa – milloin asiantuntijoina, milloin asiakaina – ja näissä kohtaamisissa vuorovaikutuksen laadulla on keskeinen merkitys toiminnan tavoitteiden (esim. oppimisen, ymmärtämisen, tyytyväisyyden, kuulluksi tulemisen) toteutumisen kannalta. Lisäksi näyttää siltä, että asiantuntija-asiakassuhteissa toimimiseen kohdistuu nykyisin ristiriitaisia odotuksia ja paineita, joiden ymmärtäminen on tärkeää esimerkiksi asiantuntijuuden kehittämisen ja työssäjaksamisen kannalta. Millaisen viestintäsuhteen haluan luoda, millaisena haluan itseni siinä määrittää ja mihin haluan asettaa rajoja esimerkiksi yksityisyyden tai tunteiden ilmaisemisen suhteen, ovat oleellisia kysymyksiä niin asiantuntijalle kuin asiakkaallekin.

Perinteiseen, vahvaan puheviestinnän tutkimuksen aihepiiriin sijoittuu Jonna Koposen, Eeva Pyörälän ja Pekka Isotaluksen artikkeli työpajateatterista opetus- ja oppimismenetelmänä. Artikkelitarkastelee, miten lääketieteen toisen vuosikurssin opiskelijat näkevät työpajateatterin ominaispiirteet ja menetelmän soveltuvuuden vuorovaikutusosaamisen oppimiseen. Artikkelin aihe – lääkäreiden vuorovaikutuskoulutukseen liittyvä tutkimus – on ajankohtainen ja tärkeä. Aiempaa tutkimusta on tehty simuloitujen ja roolipelien käytöstä vuorovaikutustaitojen kehittämisessä, mutta työpajateatteri on tutkimuksellisesti tuntematon alue. Artikkelituo uutta tietoa lääkäreiden vuorovaikutuskoulutuksen kehittämistarpeisiin ja siten osaltaan auttaa lääkärinkoulutuksen pedagogista kehittämistä. Lisäksi puheviestinnän opetuksen näkökulmasta artikkeli pureutuu tällä hetkellä keskeiseen keskustelunaiheeseen, vuorovaikutuskoulutuksen alakohtaisuuteen. Erityisesti tutkimustietoa kaivataan siitä, miten asiantuntijuuden ala tulisi ottaa huomioon pyrittäessä kehittämään vuorovaikutusosaamista.

Venla Kuuluvaisen ja Pekka Isotaluksen artikkeli käsittelee skitsofreniaa sairastavan puheviestintää vanhempien näkökulmasta katsottuna. Artikkelissa tuodaan esille sitä, millaisia seurauksia skitsofrenialla on sairastuneen interpersonaliselle viestinnälle ja miten seuraukset vaikuttavat sairastuneen hyvinvointiin. Myös tämän tutkimuksen aihe on erittäin ajankohtainen; onhan esimerkiksi nuorten mielenterveysongelmien lisääntymisestä raportoitu huolestuttavasti viime aikoina. Tutkimus kytkee yhteen eri puheviestinnän tutkimusalueita, sillä siinä liikutaan perheviestinnän, interpersonaalisen viestinnän ja terveysviestinnän kysymyksissä. Artikkelit herättäneet kysymyksiä siitä, mitä puheviestinnän tutkimuksella on annettavaa skitsofreniaa sairastavan viestintäsuhteiden tarkasteluun ja miten viestinnän keinoin voidaan konkreettisesti tukea niin sairastavan kuin hänen omaistensa hyvinvointia.

Artikkeleiden välillä on löydettävissä myös temaattisia yhteyksiä. Kun Gerlanderin ja Isotaluksen artikkeli tarkastelee professionaalisten viestintäsuhteiden luonnetta, niin Koposen ym. artikkelissa kohteena on professionaalisen vuorovaikutuksen opettaminen. Nämä liittyvät kiinteästi toisiinsa, sillä onhan lääkärin niin kuin muidenkin asiantuntija-asiakastyötä tekevien tarpeellista ymmärtää asiantuntija-asiakassuhteiden luonnetta ja dynamiikkaa. Vuorovaikutussuhteiden tuntemus tukee osaltaan vahvan asiantuntijaidentiteetin syntymistä, uskoa omaan pystyvyyteen ja kykyyn kehittyä asiantuntijana.

Relationaalinen näkökulma viestintään nousee esille sekä Gerlanderin ja Isotaluksen että Kuuluvaisen ja Isotaluksen artikkeleissa. Kummassakin artikkelissa tulee esille ensinnäkin viestinnän ja suhteen välinen kiinteä yhteys. Olipa kyseessä perheen jäsenten tai asiantuntijoiden ja asiakkaiden väliset suhteet, ne syntyvät ja niitä ylläpidetään viestintäprosesseissa. Toiseksi korostuu Batesonin (1951; 1979) esittämä ajatus viestin kaksoissidoksisuudesta eli sisällön (sen, mitä sanotaan) asettumisesta aina johonkin suhdekontekstiin (siihen, miten sanotaan). Olennaista on se, että viestintä ei ole vain väline vaan myös dynaaminen tila tai paikka, jossa sekä saavutetaan tavoitteita mutta myös tuotetaan suhdetta, ilmennetään asennoitumista ja määritellään itseä ja toista.

Vaikka tämän teemanumeron artikkelit eivät ehkä asetu puhetieteellisen tutkimuksen ytimeen, niissä on kosketuspintaa esimerkiksi puheen ja hyvinvoinnin yhteyksiin, puheterapeuttiseen työhön ja asiantuntijaksi oppimiseen. Toivon, että jatkossakin olisi *Puhe ja kieli* -lehden kaltaisia yhteisiä foorumeita, jotka tarjoavat erilaisiin näkökulmiin ja teoreettisiin lähtökohtiin pohjaavaa tutkimusta puheen ja vuorovaikutuksen ilmiöistä kiinnostuneille.

LÄHTEET

- Bateson, G. (1951). Information and codification: A philosophical approach. Teoksessa J. Ruesch & G. Bateson (toim.), *Communication: The social matrix of psychiatry*, (s. 168–211). New York: Norton.
- Bateson, G. (1979). *Mind and nature: A necessary unity*. New York: Bantam Books.
- Isotalus, P. (2005). Pääkirjoitus – puheviestintä teemana. *Puhe ja kieli*, 25, 103–104.

Maija Gerlander

Teemanumeron toimittaja